

DEMISIJA NASTAVE NA ZAPADNIM SVEUČILIŠTIMA I USPON DISKURSA ZNANOSTI: PREMA ZAJEDNIČKOJ TERMINOLOGIJI

Keith Gilbert, David Johns

Faculty of Health, Queensland University of Technology, Australia

Pregledni znanstveni članak

UDK: 001.5

Primljeno: 05.07.1996.

Prihvaćeno: 15.10.1996

Sažetak

Ovaj rad nastoji prikazati položaj nastave tjelesnoga odgoja na zapadnim sveučilištima privlačenjem pozornosti na sve veću važnost toga fenomena, ali i diskursa znanosti. Vođeni ekonomskom štedljivošću, a ne obrazovnim potrebama, voditelji sveučilišta nastavljaju organizirati rad i provoditi disciplinu u skladu s krutim didaktičkim oblicima i znanjima koja se obično mogu pronaći u vojnim i autoritarnim metodama prošlosti. Iznenađuje kako su znanstvenici uključeni u organizacijske i biheviorističke znanosti bili izrazito neučinkoviti kada je u pitanju bila praktična primjena njihovih profesionalnih i znanstvenih ostvarenja te su došli do gorke spoznaje da su novčana sredstva i znanje usko povezani. Autori pokazuju kako se diskurs studija ljudskoga kretanja, određen ekonomskom racionalnošću, može preoblikovati uz pomoć integracije svih znanosti da bi se ispunio i mandat visokog obrazovanja, ali i potrebe koje utječu na društvo kao i one na koje društvo utječe. Promjene naziva prikladne su za studij tjelesne aktivnosti u modernom društvu samo ako diskurs, inkorporiran unutar promijenjene imena, obuhvaća potrebe pojedinaca i skupina kojima treba služiti.

Ključne riječi: tjelesni odgoj, nastava, znanstvena istraživanja, sveučilišta

Abstract

THE DEMISE OF TEACHING IN WESTERN UNIVERSITIES AND RISE OF THE DISCOURSE OF SCIENCE: TOWARDS A SHARED TERMINOLOGY

This paper attempts to interpret physical education in Western Universities, by drawing attention to the increasing importance of the phenomenon and discourse of science. Driven by economic rationality rather than an educational need university administrators continue to organise and force conformity on to the regimented and didactic forms of knowledge commonly found in the militaristic and authoritarian teaching methods of the past. Surprisingly, those engaged in organisational and behavioural sciences were remarkably ineffective in applying their trade and have come to the bitter realisation that resources and knowledge status were closely linked. The authors show how the discourse of human movement studies determined by economic rationality can be reshaped through the integration of all the sciences to fulfil the mandate of higher education and the needs which influence and are influenced by society.

Keywords: physical education, teaching universities, scientific research

Uvod

Ovaj rad nastoji prikazati nastavu tjelesnoga odgoja na zapadnim sveučilištima privlačenjem pažnje na sve veću važnost toga fenomena, ali i diskursa znanosti. Na primjer, primatelji visokih znanstvenih dotacija, što ih agencije daju za financiranje prirodnih znanosti, otkrili su i obilato koriste ono što je uvelike postao jedini način za napredovanje u poslu do viših stupnjeva naše profesije. To je osobito bolan problem na sjevernoameričkim akademskim institucijama, kakva su sveučilišta, gdje je poučavanje u velikoj mjeri marginalizirano (Smith, 1991) zaokretom prema akademskoj krutosti i učenu pisanju. Nadalje, prevelike nastavne grupe i zastarjela metodologija poučavanja i dalje predstavljaju znatan element iznenađenja za studente prve godine, koji u sveučilišni sustav dolaze iz relativno malih i prisnih razreda. Vođeni ekonomskom štedljivošću, a ne obrazovnim potrebama, voditelji sveučilišta nastavljaju organizirati rad i

zahtijevati stegu u skladu s krutim didaktičkim oblicima i znanjima koja se obično mogu pronaći u vojnim i autoritarnim metodama prošlosti. Gotovo ironičnim se čini da u Sjevernoj Americi, gdje se opet sve više pozornosti poklanja vrsnoći nastave (Smith, 1991), ocjenjivanje odgojno-obrazovnoga sustava i rada ugrožava akademske građane, koji osjećaju da je nemoguće ostvariti visoku razinu poučavanja u takvim uvjetima. Izgubile su se mnoge važne odlike visokog obrazovanja, kao što su učenje zbog učenja te shvaćanje važnosti kvalitetnog učenja, prema kojemu su shvaćanju najiskusniji predavači držali nastavu na prvoj godini studija. Na mnogim sveučilištima danas tu nastavu izvode studenti poslijediplomskoga studija, što profesorima ostavlja slobodno vrijeme za praćenje i razvoj u vlastitim istraživačkim pravcima. S moralne strane, pak, stvaramo loš primjer za buduće nastavnike i studente, s obzirom na to da će svaki sustav liberalnoga kvalitetnog obrazovanja valjati "provjeriti širokim rasponom kriterija" (Wilson,

1989:38), a ne slijepo slijediti uski "kolektivan federalistički" pristup, što ga nameće vlada (Bartlett, 1990; Bartlett et al., 1991), a kojemu su podvrgnuti spomenuti sveučilišni zavodi i fakulteti.

Iznenaduje kako su znanstvenici uključeni u organizacijske i biheviorističke znanosti bili izrazito neučinkoviti kada je u pitanju bila praktična primjena njihovih profesionalnih i znanstvenih ostvarenja te su došli do gorke spoznaje da su novčana sredstva i znanje usko povezani. Sukladno tome, oni koji su se posvetili diskursu tehnokratske racionalizacije, odnosno štedljivosti (McKay, 1990), gdje "pronalaženje najučinkovitijih sredstava za postizavanje određenoga cilja postaje dominantnim predmetom interesa" (Tinning, 1991:7), dobili su, što je ironično, "bitku za intelektualni prostor" (Lawson, 1993:154) i to tako što su prestigili znanstvenike društvenih znanosti u stjecanju moći i sredstava. Kirk (1990:10) je primijetio:

Posve je razumno reći da mnogi voditelji sveučilišta (kao i mnogobrojni znanstvenici na sveučilištima) znanost i tehnologiju danas smatraju najvažnijom kategorijom znanja te da zbog toga zaslužuju veći dio sredstava koja su na raspolaganju.

Namjera nam je u ovome radu osvijetliti i istaknuti prirodu marginalizacije nastave (osobito tjelesnog odgoja) u visokom obrazovanju, kao i činjenicu uspona diskursa znanosti.

Tehnokrati i njihov najvažniji poriv za dominacijom

Oni koji rade u biološkim i za zdravlje vezanim znanstvenim područjima, brzo su shvatili da je potrebno reorganizirati visoko obrazovanje kako bi se dobila što veća količina sredstava, inače svakim danom sve manjih. To su učinkovito postigli iskazivanjem potrebe za proširivanjem primijenjene biološke znanosti na sport i zdravlje, smanjenjem ili eliminacijom profesionalne pripreme nastavnika i zadržavanjem stroge kontrole nad količinom i opsegom društvene znanosti (sociologije). Sage daje dobar primjer za takav slučaj: "Na Sveučilištu Oregon su, na primjer, na smanjenje budžeta odgovorili ukidanjem cijelog odsjeka za izobrazbu nastavnika, dok su neki programi, kao što su vojni studiji, ostali nedodirnuti" (1993:159). Odluke te vrste također pokazuju da sveučilišta više nisu autonomna, već da na njih snažno utječu vlade i korporacije, budući da su to jedine institucije koje i dalje imaju pristup velikom bogatstvu.

Ne iznenađuju otkrića iz Kanade i Australije da su odluke i savezne vlade i vlade Commonwealtha iz kasnih sedamdesetih i ranih osamdesetih godina ovoga stoljeća, a koje su se ticale promidžbe i financiranja vrhunskoga sporta, zahtijevale od sveučilišta da preuzmu vodstvo u razvijanju visoko kvalitetne pomoći (Macintosh and Whitson, 1990). Uglavnom kao posljedica te odluke, razvili su se diskursi linearnog napredovanja (McKay, 1991), pedagogije tjelesnog vježbanja i tehnokratske racionalizacije (Tinning, 1991; Macintosh and Whitson, 1990; Macintosh, Bedeck & Franks, 1987). Institucije visokog obrazovanja su, kako bi opravdale svoje postojanje, postupno potpale pod vladinu kontrolu, a fakulteti za tjelesni odgoj su, zbog toga što se diskursi "nikada ne mogu odvojiti od moći institucija koje ih sponzoriraju" (Macintosh & Whitson, 1990:119), doživjeli poraz, predali su se tehnicističkoj tendenciji (Aronowitz & Giroux, 1985), prema kojoj studenti i zaposleni znaju malo ili ništa o socio-političkim strukturama društvenoga konteksta u kojem sudjeluju. Isto tako ne vide sport kao cijenjenu ljudsku aktivnost ni mogućnosti za poučavanje o nekim moralnim pitanjima koje takva okruženja nude (Arnold, 1992). Ta predaja bila je u velikom broju slučajeva nametnuta starijim profesorima koji nisu bili, zbog razloga često izvan njihove kontrole i moći te zbog njihova rada u pretežno obrazovnim institucijama, akademski kvalificirani kao tehnicisti koji su, zbog prirode svoga posla, brzo stjecali doktorate i druge više akademske stupnjeve te time isticali svoje postojanje i povećavali svoju važnost unutar sveučilišnih struktura.

Tehnokratski diskurs i znanstveni zaključak

Ovaj dio ilustrira ono što smatramo opasnostima centraliziranja tehnokratskoga diskursa s privilegiranim statusom i s mogućnostima raspoređivanja sredstava, čime bi se marginalizirala društvena, moralna i politička priroda onoga što rade nastavnici tjelesnog odgoja. Mi tvrdimo kako se sukob oko diskursa temelji na barem dva načina razmišljanja o tome što se smatra znanjem i njegovom primjenom. Tekst što slijedi pokušaj je kratke ilustracije stava da je hegemonistički odnos tehnokratskoga diskursa, koji pruža pomoć onima kojima primarno i služi: mladima, sportašima, ženama i studentima, podlozan primjeni bez načela. Kao što je Sage primijetio ((1993:155): "... privilegirani diskursi sankcioniraju specifične ljudske interese i reguliraju ljudske postupke zbog toga što, kada diskurs jednom postane institucionalno

privilegiran, drugi su djelotvorno marginalizirani".

Sve veći raskorak između zahtjeva i pristupa sredstvima utječe na sve obrazovne institucije, uključujući i tjelesni odgoj. U Kanadi i Australiji kriza identiteta u tjelesnom odgoju koincidirala je, a možda i potekla, iz sve većega pritiska na fakultete, članice sveučilišta, da od vanjskih izvora dobiju relativno velike novčane iznose za financiranje vlastitih istraživanja. U povijesti je tjelesni odgoj rijetko dobivao znatnija financijska sredstva. Stoga su znanstvenici koji rade u području tjelesnog odgoja, a čiji su diskursi koristili vještine iz područja tehnike, medicine, psihologije itd., preusmjerili svoje istraživačke projekte tako da bi se poklopili sa i ispunili zahtjeve koje postavljaju agencije za strateško financiranje (Social Science and Humanities Research Council i Natural Science, Engineering Research Council u Kanadi; National Medical Research Council u Australiji), priznavajući u većini slučajeva samo istraživanja provedena u skladu s temeljnom disciplinom. Akademsko vodstvo na fakultetima za tjelesni odgoj bilo je politički lukavo i djelotvorno je promijenilo nazive fakulteta i istraživačkih institucija ne bi li se tako prilagodili pravcima i ograničenjima dotirajućih zavoda te otvorili put kandidaturi za financiranje. Istraživači u području bioloških znanosti shvatili su kako objavljivanjem, publiciranjem istraživačkih aplikacija i otkrića, koji su rezultat istraživanja, zapravo traže mišljenje, prosudbu znanstvenika izvan profesije, koji su čuvari na ulaznim vratima akademske odličnosti za dotirajuće agencije i referencirane časopise. Kao što je McKay istaknuo, "znanost (je) postala scientizam-katekizam i samoispunjavajući oblik kognitivnoga, epistemološkoga i političkog zaključka" (1991:131), dok je za nove škole, koje pokazuju sve znakove akademske respektabilnosti, postala ekskluzivna, visoko teoretska i eksterno legitimirana. Neki su pojedinci neizbježno bili oštećeni, odnosno trpjeli su zbog zaokreta visokog obrazovanja prema znanosti.

Patnja sportaša, žena i studenata

Očigledno je diskurs istraživanja u sportskoj znanosti uvelike određen činjenicom tko plaća račun. Ono što dosada još možda nije bilo pojašnjeno jest da su, nažalost, rezultati strategija povećanja i poboljšanja rezultata, koje se temelje na otkrićima i razvoju sportske znanosti, ostvareni bez utjecaja načela, principa, osobito u kanadskom sportu, a manifestirali su se posljednjih godina u sportskoj znanosti

(Arnold, 1992; Johns, 1993a; Johns, 1993b). Hoberman je također dokumentirao prilično mračnu stranu transplantacije gena radi povećanja učinkovitosti organizma (1992:290), kao ilustraciju da je u potrazi, potjeri za odličnošću postojala i još uvijek postoji skupina sportskih znanstvenika i trenera koji se neće libiti upustiti u avanturu traganja i izvan granica normalnoga i prihvaćenog opsega djelovanja samo da bi došli do uspjeha (Hughes & Coakley, 1991). Tragedija Bena Johnsona na Olimpijskim igrama 1988. jasan je slučaj isključivo na rezultat usmjerenoga scientističkoga pristupa. Ta crna epizoda kanadskoga sporta potaknula je u Kanadi široku raspravu o etičkoj praksi, o etičnosti u sportu, a razbješnjela je javnost, preko istražiteljske komisije, zahtijevala objašnjenja koja su se ticala rada voditelja, trenera i sportaša (Dubin, 1991). Savezna je vlada brzo reagirala tako da je podržala niz napora u obliku komisija za fair-play i u obliku paketa obrazovnih programa, a sve nastojeći distancirati se od nedostatnog vlastitog djelovanja tijekom godina koje su dovele do tragedije. Za razliku od Lawsonova uvjerenja da su "praktičari natjecateljske pedagogije (pedagogije uspjeha i rezultata) potpuno svjesni i imaju na umu moralna, te društvena i politička pitanja" (1993, p. 156), mi vjerujemo kako su praktičari manje obzirni i svjesni moralnoga i društvenog značaja svog utjecaja na kolege, studente i sportaše. Tvrdimo da je diskurs sportskih znanstvenika i sportskih profesionalaca (dakle, onih koji na fakultetima rade ili su na fakultetima za tjelesni odgoj bili obrazovani) diskurs kojega je "potisnuo onaj koji artikulira jezik birokratske racionalizacije s ključnim riječima poduzetničke kulture", "ekonomske racionalnosti" (Bartlett, 1991:95) i "proizvodnje natjecateljskih rezultata" (Macintosh & Whitson, 1990:112). Slučaj Johnson savršen je, stvaran i aktualan primjer za to.

Taj tehnokratski pristup sportu nije jedino pitanje koje se postavlja posljednjih godina. Psihologija sporta bila je kritična prema ortodoksnosti diskursa (Gilbert, 1993; Marten, 1987), koji su bili tipično muški orijentirano područje, u kojima su muški istraživači provodili istraživanja na muškim subjektima. Dewar i Horn (1992) analizirali su kako znanjem, osobito u psihologiji sporta, dominira logičan pozitivizam kojega je obilježje nepristran način gledanja na svijet. Dewar i Horn nisu samo ispitivali naše putove saznanja, već su i jasno ukazali na relativnu odsutnost istraživanja na bilo kojoj drugoj populaciji osim na populaciji europskih, tjelesno sposobnih, heteroseksualnih muškaraca, pripadnika srednje klase, koji su bili uključeni u ili su slavili

određene oblike muškosti (1992:18). To je, naravno, učinilo medvjedu uslugu ženama koje predstavljaju veliki postotak sudionika u području tjelesnog odgoja, a njihov broj u sportu dramatično raste. Taj propust vidimo kao rezultat dominacije tehnokratskoga diskursa koji trenutno prevladava na našim fakultetima. Kritički feministički pristup, koji su uporabile Messner i Sabo (1990), jasnije je oslikao odnos koji je postojao između muškaraca i sporta. Autorice su jasno dale na znanje da se odsutnost žena ne može smatrati samo propustom zbog toga što su "dominantni institucionalizirani oblici sporta udomaćili moć muškaraca i njihovu privilegiranost u odnosu na žene" (1990:2). Međutim, Messner i Sabo tvrde kako "feminizam danas znatno pridonosi definiranju terena učenjačkog diskursa na sportskom studiju" (1990:2), no mi vjerujemo da on i dalje ne uspijeva održati korak sa sve većim brojem sudionica u tjelesnoj aktivnosti i studentica na visokoškolskim obrazovnim institucijama.

Promjene naziva institucija te diskurse koji se odvijaju unutar njihove fizičke strukture, društveno su konstruirali oni koji rade u gimnastičkim dvoranama, na bazenima, u laboratorijima i drugim poznatim objektima namijenjenima za tjelesni odgoj na visokoškolskim obrazovnim institucijama. Tvrđimo da se oni diskursi, o kojima se trenutačno raspravlja, usprkos širini rasprave, ne odnose na potrebe studenata na sveučilištu, koji predstavljaju najvažniju skupinu pojedinaca čiji su životi pod izravnim utjecajem smjera našeg diskursa. Studenti su često izloženi lošoj nastavi zbog toga što su istraživanja, a ne poučavanje, postala, kako to kaže jedan profesor (Kunz, 1985:241): "sustav nagrada na sveučilištu koje uvjetuje profesorima da se moraju ponašati kao da vjeruju kako se otkriću novog znanja, bez obzira koliko trivijalno bilo, daje prednost pred učinkovitim širenjem znanja, bez obzira koliko ono bilo važno."

Doista, profesori su Canadian Smith komisiji (1991:34) dali priliku da zaključi kako: " ... su kanadska sveučilišta u mnogobrojnim aspektima došla u položaj u kojemu se nalaze sveučilišta u Sjedinjenim Američkim Državama, gdje djelatnost poučavanja nije ništa značajnija od istraživačkih publikacija i gdje su takve publikacije važnije od kvalitete nastave.

Studenti su se izgubili u teritorijalnom prepiranju oko diskursa. S obzirom na to da su obično naivni i neiskusni što se tiče sadržaja i strukture nastavnoga plana i programa, oni koji "propisuju kako se znanje definira" često ih zbunjuju (McKay, 1991:30). Zbog dominantnih oblika poučavanja i istraživanja, koja se uvelike "temelje ili su

orijentirana prema moći, interesima i potrebama" muškaraca, o kojima su govorili Dewar i Horn (1992:18) te Morgan (1986:149), studenti se nalaze u opasnosti da pretpostave kako je znanje neutralno, bez cijene i neproblematično. I dalje je u tehnokratskom pristupu najvažnija usredotočenost na linearnu izvedbu (*performance*), racionalizaciju i stalnu težnju za stvaranjem dojma o besplatnoj znanosti, koju je promovirao logički pozitivizam i na kojoj se temeljio dosadašnji rad u tjelesnom odgoju (Kenyon i Loy, 1978). S obzirom na to da se nastavljaju rasprave o teritorijalnim diskursima, pažnja nije usmjerena toliko na one kojima se treba pružiti usluga poučavanja i učenja, koliko na isporuku znanstvenog istraživanja koje bi bilo oslobođeno moralnoga i političkoga diskursa.

Promjena naziva

Mišljenja smo kako se mora dogoditi određeni broj bitnih promjena e da bismo točno odrazili i opravdali promjenu naziva sveučilišnih jedinica u visokom obrazovanju. Kao prvo i najvažnije, mora doći do preokreta kako bi se prihvatila znanstvena osnova diskursa o kretanju kao nastojanje koje nije ni besplatno ni moralno neutralno. Znanost se, kako je primijetio Harding, "nalazi unutar moralnih i političkih diskursa" i baš to je mjesto gdje "bismo trebali očekivati da ćemo pronaći paradigme racionalnog diskursa, a ne u znanstvenim diskursima koji tvrde da ne priznaju moralnost ni politiku" (1986:13). Nama su potrebni diskursi koji nas usmjeravaju na to tko je poslužen, a tko ignoriran. Moramo razviti diskurse koji se neće koncentrirati samo na važna pitanja u ljudskoj egzistenciji, već će se dotaknuti i epistemoloških i metodoloških pitanja doprinoseći time navedenom području. Promjena smjera diskursa od neutralnosti prema moralnoj i političkoj racionalnosti pridonijet će preispitivanju dominantno patrijarhalnog društva (Messner & Sabo, 1990), moralnih pitanja vezanih za sport kao cijenjenu ljudsku djelatnost (Arnold, 1992) te preispitivanju društveno nepravedne prirode (Sage, 1993), koju osobito možemo naći u modernom sportu i tjelesnom odgoju. S obzirom na to da više od polovine svih studenata na znanstvenim studijima o ljudskom pokretu i na studijima sportske znanosti u svim zemljama navedenima u ovom radu čine žene, bitan je značajan pomak prema osnivanju studija baziranih na spolu (Messner & Sabo, 1990) kako bi se bolje razumjela i razriješila neravnoteža odnosa među spolovima (Hall, 1990: 225).

Pojava tih pitanja tiče se političkoga i moralnog osiromašivanja tjelesnog odgoja kao

zanimanja (McKay, 1991:151), a zajedno s time i onih koji rade na tom polju. Kako bi odista postali stručnjaci, studentima je potrebno ne samo obrazovanje utemeljeno na kompetentnosti (Bowden and Masters, 1993), već i stručno znanje i iskustvo za procjenjivanje i stvaranje sudova koji će promijeniti smjer njihova rada kako bi on mogao obogatiti i osnažiti živote onih kojima služe.

Promjene za promišljanje o novom poretku

Do danas je samo mali broj naziva bitno poboljšao način prijenosa onoga što radimo i sadržaja našeg zanimanja. Moramo li promijeniti naziv da bismo uklonili stigmiju (sramotni žig) o studentima oznojenih tijela, čiji se prioritati vrte oko fizičke aktivnosti, a ne akademskog interesa i koji se vuku u predavaonice gdje se nastava rijetko izdiže iznad razine pravila i strategija sporta, kako bi onda imao glasiti taj naziv?

Očigledno su fakulteti koji žele promjenu danas neprikladnog naziva *tjelesni odgoj*, znatno evoluirali zahvaljujući uočenoj potrebi za prekidom sa starom praksom kako bi se poistovjetili s onim zavodima, institucijama i birokratskim tijelima uz pomoć kojih se akademski kredibilitet može učiniti pravomoćnim. Dok mnogi nazivi u Sjevernoj Americi projiciraju neku vrstu znanstvenosti studija, predmet studija često nedostaje. K tome, promjena je u stvari bila pokušaj učinkovitog distanciranja područja od sebe samoga nazivljem koje su tek malobrojni laici mogli razumjeti ili se s njim poistovjetiti.

Za odabir prikladna naziva, koji bi primjereno odražavao ono što radimo, potrebno je učiniti nešto slično ulasku u minsko polje, s obzirom na to da je svaki zavoj ispunjen neizvjesnošću, pa možemo biti sigurni kako će svaki odabrani put biti prepun iznenađenja. Riskirajući da budemo oboreni, izabiremo izraz "ljudsko kretanje", jer nam se sviđa zbog toga što donosi promjenu koja zadovoljava potrebu za dovoljnom sveobuhvatnošću u značenju, čime se pokrivaju raznovrsnosti i smjer područja, i promjenu koja ne miriše na nesigurnost maskiranja područja pseudo-znanstvenim nazivima. Naziv ne samo da upućuje na predmet područja, već se i usredotočava na jednu od najznačajnijih osobina bivanja čovjekom. Spomenuti izrazi se i inače, u svakodnevnom životu, upotrebljavaju, a odmah se i poistovjećuju s onim što se studira i što je premet interesa onih koji čine članstvo dotičnoga područja. Pojam je inkluzivan i može obuhvatiti prirodne,

biheviorističke i biološke dimenzije znanstvenoga proučavanja kretanja bez određivanja granica ili sakrivanja iza znanstvenog žargona. Naziv ne ističe neku od grana znanstvenoga proučavanja na račun neke druge, ali pruža mnogim granama temeljnih disciplina, kao što su tehnika, medicina, sociologija, psihologija, etika i humanističke znanosti, mogućnosti za proučavanje ljudske aktivnosti, bez obzira na to čine li to u ime osnovnih sportskih programa ili u ime feminističkog zanimanja za patrijarhalnost sporta. Promjena naziva fakulteta, prema našem viđenju, nije samo promijenila imidž i identitet područja, već je neopravdano promijenila smjer područja. Jasno je da pod fiskalnim pritiscima, pod kojima se nalaze moderna sveučilišta, ekonomska racionalnost ima najveći utjecaj na smjer i sadržaj fakulteta. Ipak, sve dok su odgovorna društvu koje ih izdržava, sveučilišta moraju razmišljati o potrebama toga društva.

Zaključak

U prethodnoj smo diskusiji ustanovili kako su akademska respektabilnost, tehnokratsko napredovanje i besplatne znanstvene doktrine prestigle puno uravnoteženiji pristup u kojemu smo se nadali pronaći znanost i tehnologiju kao dio paradigmi diskursa argumentacije. U svojoj želji za suradnjom i u potrebi da ih prihvate glavne discipline unutar sveučilišta, stručnjaci za ljudsko kretanje odabrali su svrsishodan put najmanjeg otpora. Zaključujemo: čini se da novi društveno konstruirani korpus znanja previda činjenicu kako bi oni koje odgajamo i obrazujemo za rad i pružanje usluga društvu, to trebali činiti u moralnom i političkom kontekstu. Sada se moramo dotaknuti pitanja kako se diskurs studija ljudskoga kretanja, određen ekonomskom racionalnošću, može preoblikovati uz pomoć integracije svih znanosti da bi se ispunio i mandat visokog obrazovanja, ali i potrebe koje utječu na društvo kao i one na koje društvo utječe. Promjene naziva prikladne su za studij tjelesne aktivnosti u modernom društvu samo ako diskurs, inkorporiran unutar promjene imena, obuhvaća potrebe pojedinaca i skupina kojima treba služiti.

Sage (1993:160) nas je podsjetio da prilike u svijetu, a osobito u našem vlastitom društvu, nisu djelo prirode te da diskurs novoga svjetskoga poretka nije politički neutralan, ekonomski benignan ili ideološki bezopasan. Orijentacija obrazovnih jedinica na primjenu modela linearnoga progresa poklapa se s tendencijama u institucijama javnoga i gospodarskoga sektora, kao što su vlade i velika poduzeća, stoga bi primjena tog modela mogla imati, umjesto da igra ulogu izazova za

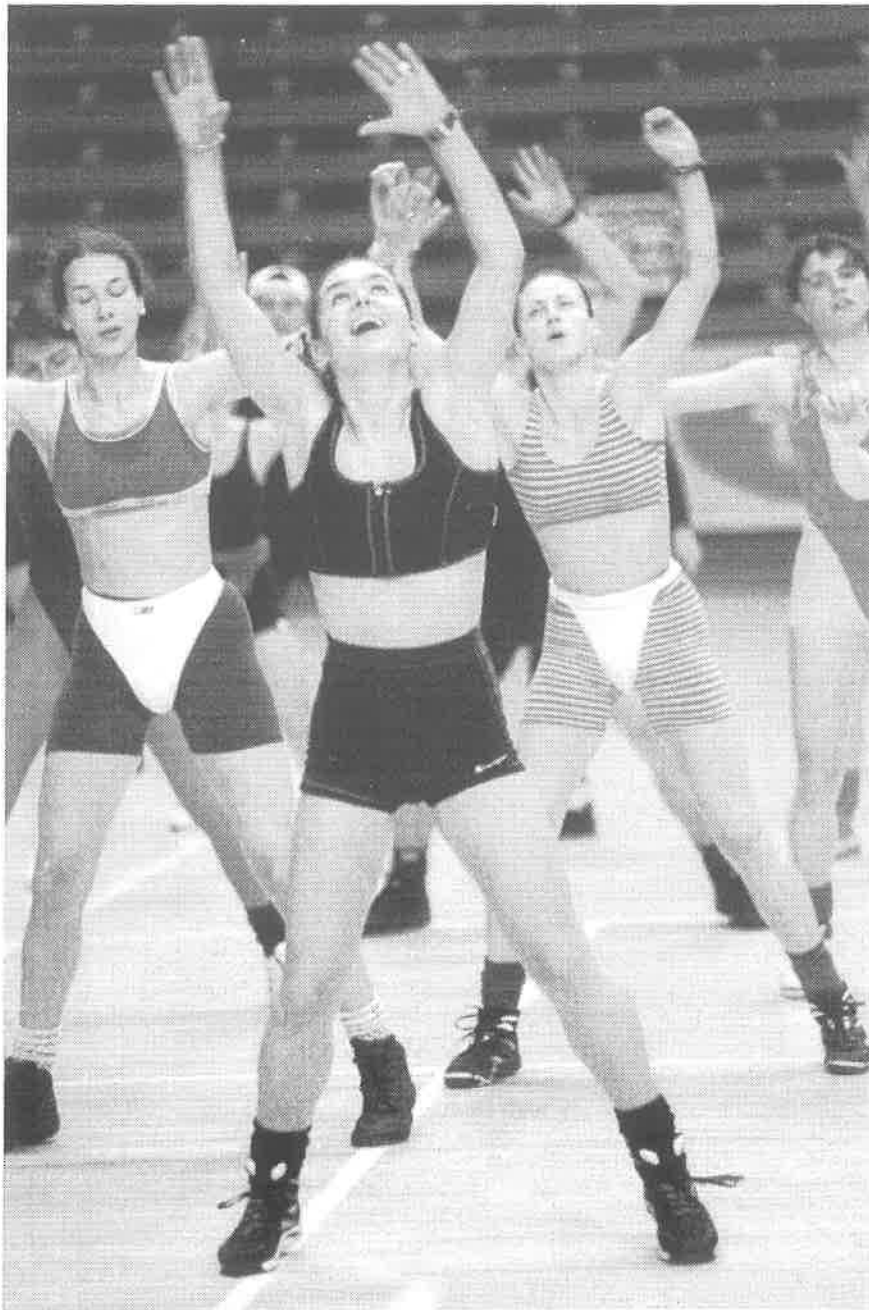
transformaciju vrijednosti i prakse našeg društva, suprotan učinak na reafirmaciju modela. Opasnost leži u tome da sport, središnja točka tjelesnog odgoja, reflektira visoko racionalizirani model zapadnjačkog napretka (1978) te da je sport nadvladao ono što Macintosh smatra jezgrom naše profesije. On smatra da bi središnje zanimanje sveučilišta, s obzirom na to da su "sport, ples i tjelesna aktivnost srce naše profesije", trebalo biti zanimanje za "svrsishodno ljudsko kretanje" usmjereno obogaćivanju inače osiromašenih života (1992:17). Sage, međutim, vjeruje, a mi smo suglasni s njegovim mišljenjem, da svi koji su povezani s ljudskim kretanjem moraju odigrati važnu ulogu u stvaranju i oblikovanju budućnosti "tako što će inkorporirati moralna i društvena pitanja u diskurse ljudskoga kretanja" (1993:161). Značajnost bi se promjene naziva tjelesni odgoj u ljudsko kretanje trebala odraziti u spajanju diskursa sa pogledom koji bi nas morao uvjeriti da su studenti dobro

pripremljeni za suočenje s izazovima modernih društvenih poredaka. Nadamo se da ćemo moći učinkovitije služiti našim studentima budemo li iskoristili izvan granica pedagogije tjelesnog vježbanja do razine shvaćanja da su izazovi "vrijednosti koje su nepravedne, bezosjećajne, seksističke, rasističke, klasne i ograničavajuće i što ćemo svjesno raditi na transformaciji tih vrijednosti gdje god one postoje u našem profesionalnom okruženju" (Guttman, 1993:162). Kombinacija tih etičkih pitanja s učinkovitom primjenom znanstveno utemeljenog znanja, koje je prije svega u skladu s potrebama društva, a ne s potrebom da zadovolji definicije ekonomske racionalnosti, danas predstavlja izazov članovima zavoda i fakulteta za ljudsko kretanje. Sukob oko toga pod kojim bi se stijegom takvi diskursi trebali odvijati očigledno je sekundaran u odnosu na borbu za "osporavani teren" u kojem stručnjaci za ljudsko kretanje mogu ostaviti duboke tragove.

Literatura

1. Arnold, P.J. (1992). Sport as a valued human practice: A basis for the consideration of some moral issues in sport. *Journal of Philosophy in Education*, 26(2).
2. Bartlett, V.L. (1990). Restructuring teacher education in Australia. Paper presented at the *Australian Teacher Education Conference*, Adelaide, July 9th-13th.
3. Bartlett, V.L., J. Knight, B. Lingard (1991). Corporate federalism and the reform of teacher education in Australia. *Journal of Education Policy*, 6(1): 91-95.
4. Bowden, J.A., G.N. Masters (1993). *Implications for higher education of a competency based approach for education and training*: (Government printers) Canberra: Department of Education and Training.
5. Connell, R. (1983). *Which Way Is Up? Essays in Class, Sex, and Culture*. Sydney: Allen & Unwin.
6. Dewar, A., T. Horn (1992). Critical analysis of knowledge construction in sport psychology. In: T. Horn (eds.) *Advances in Sport Psychology*. Champaign: Human Kinetics Publishers, Inc.
7. Dubin, C. (1990). *Commission of inquiry into the use of drugs and banned practices intended to increase athletic performance*. Ottawa: Minister of Supply Services.
8. Gilbert, K. (1993). *Towards an Understanding of Physical Education*. Queensland: University Press.
9. Guttman, A. (1978). *From Record to Ritual: The Nature of Modern Sport*. Columbia University Press.
10. Hall, A. (1990). How should we theorise gender in the context of sport? In: Messner, M. & Sabo, D.: *Sport, Men and the Gender Order: Critical Feminist Perspectives*. Champaign: Human Kinetics.
11. Hardy, S. (1987). Graduate curriculum's in sport management: The need for a business orientation. *Quest*, 39:207-216.
12. Hughes, R., J. Coakley (1991). Positive deviance among athletes: The implications of over conformity to the sport ethic. *Sociology of Sport Journal*, 8:307-325.
13. Johns, D. (1993a). Nutritional need or athletic over conformity: Ethical implications for the sport psychologist. *The Sport Psychologist*, 7:191-203.
14. Johns, D. (1993b). Overweight, over conformity and over control: The problems associated with achieving the ideal body in Olympic sport. *Proceedings of the Biennial Congress of the Australian Council of Health, Physical Education and Recreation*.
15. Kunz, D. (1991). Dominance of research and publication: An unrelenting tyranny. *College Teaching*, 33(4):168-172.
16. Lidestone, J.E., R.S. Feingold (1991). Introduction - the case for integration and collaboration, Reprise. *Quest*, 43:241-246.

17. Macintosh, D., Whitson (1990a). The scientisation of physical education: Discourses of performance. *Quest*, 42:40-51.
18. Macintosh, D., Whitson (1990b). *The Game Planners: Transforming Canada's Sport System*. Montreal; Kingston: McGill-Queens University Press.
19. Martens, R. (1987). Science, knowledge and sport psychology. *The Sport Psychologist*, 1:29-55.
20. Morgan, G. (1986). *Images of Organisation*. London: Sage Publications.
21. Smith, S.L. (1991). *Commission of inquiry on Canadian university education*. Association of Universities and Colleges of Canada.
22. Tinning, R. (1988). The good ship physical education - A view from the crow's nest. *A.C.H.P.E.R. Journal*, 9-17.

Snimio: Renato Brandolice